DiVA
http://www.diva-portal.org

This is the published version of a paper published in *Tidskrift för Genusvetenskap*.

Citation for the original published paper (version of record):

Isaksson, A., Börjesson, E., Ehrnberger, K. (2014)
ATT SYNLIGGÖRA DET OSYNLIGA: Design som aktör i jämställdhetsarbete.
Tidskrift för Genusvetenskap, 35(1): 28-47

Access to the published version may require subscription.

N.B. When citing this work, cite the original published paper.

Permanent link to this version:
http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kth:diva-202360

VISUALISING THE INVISIBLE

Design as agent in gender equality work

ANNA ISAKSSON, EMMA BÖRJESSON & KARIN EHRNBERGER

Keywords
Gender equality work, critical design, prototype, the Androchair, inscription

Summary
Research points to the need for developing methods to change established gender orders and converting gender perspectives into practical action. Based on a gender equality project at the Centre for Health Technology Halland (HCH), this article discusses the potential of critical design as an agent within the framework of gender equality work and work for change. The project worked with critical design as a tool for making visible what a gender perspective can mean in the context of one's work, in this case health technology. It resulted in a conceptual prototype called the Androchair – a medical chair designed for men but based on women's experiences of the gynaecological chair. The aim of the article is to study and discuss the significance of including a prototype, that is an object, in the gender equality work of an organisation. Special focus is placed on whether, and in that case how, a prototype can influence notions of gender and gender equality in relation to one's own area of work. The empirical data consists of qualitative interviews with staff at the HCH. Actor-network theory is used to interpret the data. The analysis shows how the Androchair raises questions of power, needs and interpretative prerogative in relation to what one does in one's work. Furthermore, it does this to a greater extent than more conventional ways of conveying knowledge about gender equality (such as academic texts, statistics and PowerPoint presentations). Physical objects are perceived of as making gender and gender equality issues more tangible.

Vad händer när kvinnors erfarenheter tas som utgångspunkt för framtagandet av en undersökningsstol för män? Kan kritisk design bli en brygga mellan genusforskning och jämställdhetsarbete? Anna Isaksson, Emma Börjesson och Karin Ehrnberger följer upp ett projekt om en prototyp – Androstolen.

ATT SYNLIGGÖRA DET OSYNLIGA

Design som aktör i jämställdhetsarbete

ANNA ISAKSSON, EMMA BÖRJESSON & KARIN EHRNBERGER

Denna artikel belyser vad som händer när man kombinerar kunskaper inom designforskning med genusforskning och omsätter dessa i en verksamhets praktiska jämställdhetsarbete. Artikeln tar sin utgångspunkt i det Vinnova-finansierade projektet *Hälsoformer och tekniknormer* (2012-2013). Projektet genomfördes vid Hälsoteknikcentrum Halland (HCH) på Högskolan i Halmstad. Med fokus på att synliggöra och ifrågasätta normer resulterade projektet i en prototyp: Androstolen – en undersökningsstol för män, designad utifrån kvinnors erfarenheter av gynstolen.

Med HCH och Androstolen som empiriskt exempel är syftet med artikeln att studera och resonera kring vilken betydelse det har att inkludera en prototyp, alltså ett ting, i en verksamhets jämställdhetsarbete. Särskilt fokus ligger på om, och i sådana fall hur, en prototyp kan påverka föreställningar om genus och jämställdhet i relation till det egna verksamhetsområdet. Som artikeln kommer att visa kan det på olika sätt vara fruktbart att ta stöd av kritisk design och prototyper i ett jämställdhetsarbete för att problematisera exempelvis normer, maktförhållanden och för att konkretisera vad ett genusperspektiv i och på den egna verksamheten kan innebära. Utifrån dessa resultat avser artikeln därför bidra med kunskaper om arbetssätt och metoder för jämställdhetsarbete – ett fält där det både efterlyses teori- och metodutveckling och där forskare såväl som praktiker konstaterat att det finns många utmaningar. Vi inleder med att kort ge exempel på en sådan utmaning som är av särskild relevans för artikeln. Sedan presenterar vi vad det

kan innebära att arbeta med prototyper och kritisk design samt ger ett exempel på vad kritisk design med ett genusperspektiv kan vara. Därefter följer en kort beskrivning av bakgrunden till Androstolen följt av artikelns empiriska material som utgörs av intervjuer med medarbetare på HCH. Artikelns teoretiska utgångspunkter och begrepp – som hämtas i ansatsen actor-network theory – diskuteras sedan innan artikelns resultat- och analysavsnitt tar vid. Avslutningsvis summerar vi de iakttagelser som gjorts i relation till artikelns syfte.

Glapp mellan teori och praktik

Jämställdhetsarbete, och i ökande grad mångfaldsarbete, är idag relativt vanligt förekommande i de flesta stora organisationer i svenskt arbetsliv (Wahl et al 2011). Forskning (se till exempel Gonäs et al 2001; Höök 2003; Fürst Hörte 2009; Isaksson 2010; Norrbin och Olsson 2010) har dock visat att det finns förhållandevis få vetenskapliga studier som har haft metoder och modeller för jämställdhetsarbete som sitt empiriska fokus. Behovet av kunskap och teoretiska bidrag som rör jämställdhetsarbete bedöms därför vara stort. Inte minst utifrån att arbetet med jämställdhetsfrågor i en verksamhet kan möta motstånd och innebära flera utmaningar. Både nationell och internationell forskning (Forsberg 2005; Greed 2005; Prügl 2006; Sterner och Biller 2007; Woodward 2008 refererade i Norrbin och Olsson 2010) har visat att ett framgångsrikt arbete med att jämställdhetsintegrera en verksamhet förutsätter utbildning i exempelvis jämställdhet, jämställdhetsintegrering, genus och intersektionalitet som tydligt kopplas till den aktuella kontexten. Dock pekar tidigare studier och utvärderingar (Meyerson och Kolb 2000; Jordansson 2005; Fürst Hörte och Isaksson 2007; Spets 2012; Hultman 2013) på att det ofta uppstår ett glapp mellan genusvetenskapliga teorier och jämställdhetsarbete. Att koppla genusvetenskapliga kunskaper till den egna verksamheten och göra dem tillämpbara beskrivs som något svårt och medarbetare som tar del av utbildningar där genus- och jämställdhetsrelaterade begrepp och teorier står i centrum upplever många gånger ett avstånd mellan dessa kunskaper och sitt arbete i vardagen. Som artikeln vidare kommer att handla om är det detta glapp och avstånd som genusteori i kombination med just kritisk design och prototyper möjligen har potential att överbrygga.

Prototyper och kritisk design

Att använda sig av prototyper och demonstrationer för att materialisera bland annat frågeställningar, idéer eller resultat är sedan länge en institutionaliserad teknologi (se till exempel Shapin 1984; Collins 1988; Gooding et al 1989; Smith 2009; Ewertsson 2010; Simakova 2010). Det är ett mångfacetterat fenomen som förekommer inom en mängd olika områden och sammanhang. Det kan till exempel handla om att illustrera en fysisk lag, utformat som ett experiment, eller att visa potentialen med en ny teknik genom en prototyp av en ny produkt. I en designprocess är användandet av prototyper en etablerad metod för att konkretisera idéer och utforska en tänkt utformning av en artefakt. Prototyper blir ett verktyg för att tidigt materialisera idéer,

synliggöra problem och utmaningar eller för att engagera aktörer i en diskussion (se till exempel Schön 1983; Houde och Hill 1997; Ilstedt och Wangel 2013). Genom en prototyp kan användare engageras i utvecklingen och tidigt ge återkoppling på användbarhet och funktionalitet. Med hjälp av prototypen synliggörs också vad användaren tittar på, känner och upplever när den används (Houde och Hill 1997). Detta kan vara ett viktigt led för att komma vidare i exempelvis en produktutvecklingsprocess.

Som ansats bidrar kritisk design till att utmana föreställningar och värderingar kring ett objekt eller fenomen. Ansatsen har formulerats som ett alternativ till inriktningar inom design som är mer problemlösningsorienterade (Dunne och Raby 2001; Dunne 2006). Designade prototyper används för att förkroppsliga eller gestalta kritik och prototypens syfte förskjuts därmed från att i första hand ha en funktion till att framförallt ha en mening. Kritisk design syftar till att provocera och skapa reflektion, på så sätt blir de designade prototyperna utgångspunkt för en större diskussion kring det fenomen som adresseras. Med den kritiska designen i prototypen kan sociala och kulturella normer utmanas och överträdas. I stor utsträckning handlar det om ett sätt att se på och använda sig av design för att föreställa sig möjligheter bortom de konventionella ramar, normer och lösningar som vi möts av varje dag.

Forskning har till exempel visat hur kritiska designprocesser och prototyper kan avslöja hur dolda föreställningar om kön kan ta sig uttryck i produkter. Genom att byta estetiken på en stavmixer och borrmaskin visar en tidigare studie hur könsstereotypa värderingar och handlingar som är kopplade till dessa produkter kan såväl avslöjas som omförhandlas. När dessa prototyper visats vid utställningar och föreläsningar blir det

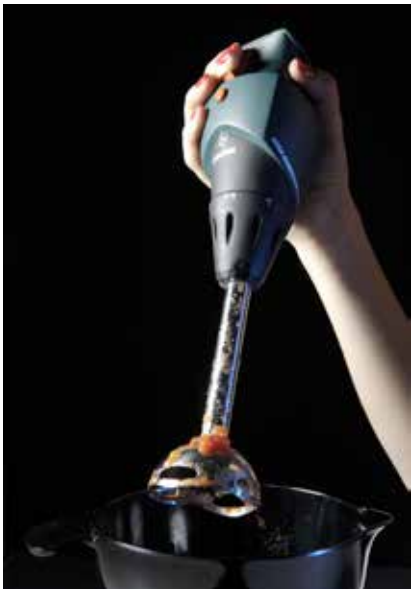

exempelvis tydligt hur stavmixerns ursprungliga estetik är starkt ”kvinnligt” kodad. När denna estetik överförs till borren uppfattar nämligen betraktarna den som en borr framförallt för kvinnor (Ehrnberger, Räsänen och Ilstedt 2012).

Som vi har beskrivit ovan kan alltså prototyper eller demonstratorer till exempel fungera som ett led i en produktutvecklingsprocess eller för att, med en kritisk design, skapa reflektion kring normer och värderingar. Genom att vända blickarna mot HCH och projektet med Androstolen vill vi med vår artikel belysa vad arbetet med kritisk design och prototyper kan innebära specifikt inom ramen för jämställdhetsarbete. Vi vill dock poängtera att artikelns fokus inte är riktat mot designprocessen som ledde fram till Androstolen, utan på vad slutresultatet har för betydelse för förståelsen av genus och jämställdet hos medarbetarna vid HCH.

Androstolen tar form

Hälsoteknikcentrum Halland, som finns på Högskolan i Halmstad, är en verksamhet som arbetar med produkt- och tjänsteutveckling tillsammans med forskare, näringsliv, vård- och omsorgsorganisationer. Hälsoteknik beskrivs vid HCH som produkter och tjänster som leder till ökad eller bibehållen hälsa och livskvalité för individen. Det innefattar med andra ord allt från avancerad medicinteknik till enklare hjälpmedel i vardagen. HCH har sedan verksamheten startade 2009 arbetat aktivt med jämställdhetsfrågor, framförallt genom kompetenshöjande insatser. Dock saknades en mer konkret och tillämpad kunskap om vad ett genusperspektiv kan bidra med i det egna verksamhetsområdet. Medarbetarna upplevde ett glapp mellan genusvetenskapliga teorier och kunskaper och dess betydelse för den egna verksamheten. Då det vid tillfället fanns erfarenheter på HCH av att arbeta med prototyper (i den egna verksamheten kallade för demonstratorer) för att kommunicera ett område, en teknik eller ett behov knutet till hälsoteknik, togs initiativet till att ta fram en prototyp som lyfter just genusperspektivet inom hälsoteknikområdet. Mot bakgrund av detta formulerades projektet *Hälsoformer och tekniknormer* som sedan drevs av två av medarbetarna vid HCH tillsammans med två designforskare. För att knyta an till HCH:s verksamhet tog projektet sin utgångspunkt i att problematisera behov utifrån ett genusperspektiv. *Behov* har en central roll vid HCH då man strävar efter att arbeta med *behovsmotiverad forskning och utveckling* inom hälsoteknikområdet. Men att arbeta behovsmotiverat är inte helt enkelt, det finns sällan bara ett behov. Behoven kan vara flera och ibland motstridiga. Produkter och tjänster är ofta en kompromiss mellan olika behov. I designprocessen blev därför frågor om vems behov som får företräde i utvecklingen av hälsotekniska lösningar centrala. Frågor kring vems behov är intressanta utifrån många

aspekter, bland annat kön, etnicitet, ålder, funktionsnedsättning och sexualitet, men mot bakgrund av projektets syfte valdes kön som utgångspunkt.

Projektet riktade initialt ljuset mot gynekologin och fann så småningom två eftersatta behov hos grupperna män och kvinnor som kombinerades i designen av en prototyp: Androstolen. Androstolen är en undersökningsstol för män, men designen baserades på kvinnors erfarenheter av gynstolen. Som grund för konceptet med Androstolen låg en rad intervjuer med kvinnor, barnmorskor, gynekologer, män, androloger och urologer, tidigare forskning, aktuell samhällsdebatt i media och på internet. Den bild som tecknades utifrån ett genusperspektiv kombinerades i Androstolen. ”Andro” står för andrologi – läran om mannen, som är mindre känd än sin motsvarighet för kvinnor – gynekologi. Andrologi är idag inte en grenspecialitet inom medicinen, vilket gör att det saknas både kunskap och specialister inom området. Det empiriska underlaget i projektet pekade bland annat på att det saknas rutinkontroller för män kring reproduktiv hälsa. Det är inte heller lika självklart för män som för kvinnor vart man vänder sig vid besvär eller oro. Inom gynekologin fann projektet brister bland annat kopplade till instrument och utrustning. Kvinnor beskrev gynstolen som hög, instabil, kall och utlämnande. Även barnmorskor och gynekologer ifrågasatte stolens utformning och funktion. Med kritisk design som verktyg omsattes och visualiserades flera av de frågeställningar, erfarenheter och behov – som framkommit i den genusvetenskapligt baserade analysen av det material som samlats in. Till exempel uttryckte en barnmorska vid en av intervjuerna, om positionen i gynstolen, att: ”Du ska ligga så att du nästan ramlar ur, då ligger du perfekt”. För att återskapa

Du ska ligga så att du nästan ramlar ur, då ligger du perfekt. (Barnmorska)

den känslan förseddes Androstolen med en vippfunktion som gör att stolen fälls framåt efter att patienten lagt sig till rätta. Konstruktion tillsammans med materialval gjordes för att återspegla ord som hög, instabil och kall. Som artikeln kommer att visa väcker Androstolen frågor om makt, tolkningsföreträde och behov. Den sätter även fokus på mäns hälsa och ställer frågan varför andrologi inte är lika självklar som gynekologi. Samtidigt synliggör den kvinnors erfarenheter och kastar ett nytt ljus över gynstolen och gynekologundersökningens problematik utifrån ett patientperspektiv.

När Androstolen stod färdig presenterades den för medarbetarna på HCH. De fick ta del av historiska och nutida skildringar av gynekologin och andrologin, tidigare forskning inom områdena samt de studier som projektgruppen genomfört. Utifrån den bild av eftersatta behov som tecknades, presenterades Androstolen med alla bakomliggande tankar till de form- och materialval som gjorts. Under seminariet visades bland annat skisser och PowerPoint-bilder och det gavs utrymme för frågor, reflektion och diskussion. Efter att Androstolen

introducerades för medarbetarna har den varit en del av HCH:s miljö och också visats för besökare och samarbetspartner.

Studiens genomförande och förutsättningar

Artikelns empiriska underlag utgörs av kvalitativa intervjuer med tio medarbetare vid HCH. Då syftet med intervjuerna var att fånga in medarbetarnas egna tolkningar och föreställningar om Androstolen genomfördes semistrukturerade intervjuer. Det innebar att utgångspunkten för intervjuerna var ett antal förutbestämda teman men att intervjupersonerna också gavs ett stort utrymme att lyfta fram sina perspektiv och synsätt på ett fritt sätt (Bryman 2002; Ryen 2004). HCH är en relativt liten arbetsplats och antalet intervjupersoner är därför begränsat. För att undvika att intervjupersonerna kan identifieras har vi valt att ge dem fiktiva namn och att inte presentera dem mer ingående genom att ange till exempel ålder eller titel. Däremot har vi valt att inte anonymisera verksamheten HCH då vi menar att den genom projektet *Hälsoformer och tekniknormer* och Androstolen vore mycket enkel att identifiera även om vi gett den ett fiktivt namn. Androstolen har tidigare figurerat i såväl lokal som nationell media och uppmärksammats i olika sammanhang som Almedalsveckan och vid mässan Bok & Bibliotek i Göteborg. Då Androstolen är starkt knuten till HCH hade en anonymisering av HCH också fordrat en anonymisering av Androstolen, vilket vi inte bedömt som möjligt. De intervjupersoner vid HCH som medverkat i studien och HCH:s ledning har gett sitt samtycke till vårt val att inte anonymisera HCH.

Vår utgångspunkt som forskare är att subjektivitet i forskningen spelar roll. Istället för att försöka eliminera forskareffekten menar vi att de kontexter som har betydelse för konstruktionen av kunskap ska uppmärksammas och synliggöras (jämför Esseveld 2008). I det här avseendet vill vi särskilt lyfta fram att två av oss tre författare var med och drev projektet *Hälsoformer och tekniknormer* och har med andra ord god kännedom om vilka tolkningar och handlingar som ledde fram till att prototypen blev utformad just som den blev. Som artikelns resultat och analys kommer att visa så upplever intervjupersonerna att Androstolen öppnar upp för *flera tolkningsmöjligheter* och att detta är en av anledningarna till att man ser att den har ett stort värde för HCH:s verksamhet. Eftersom två av oss var med i hela processen med att ta fram Androstolen så kan vi konstatera att intervjupersonernas tolkningar i flera avseenden motsvarar vad projektgruppen avsåg att förmedla genom Androstolen. Detta betyder att arbetet med att designa och framställa en prototyp är långtifrån en neutral (forsknings)process och att forskarna har inflytande över vilka tolkningsmöjligheter prototypen kan öppna upp för. Vår uppfattning är dock att detta kännetecknar all vetenskaplig verksamhet – forskaren påverkar alltid vilka frågor som ställs, vad som ska lyftas fram och hur empiriskt material ska framställas. Hur denna forskarpåverkan uppmärksammas och hanteras ser naturligtvis olika ut. För att i någon mån synliggöra för HCH:s medarbetare

de förutsättningar som präglade projektet *Hälsoformer och tekniknormer* arbetade projektgruppen mycket med att vara så transparenta som möjligt med att återge de tolkningar och ställningstaganden som lett fram till Androstolen. Detta gjordes både muntligt (vid seminarier) och skriftligt (i till exempel informationsbroschyrer) till HCH:s medarbetare. Det, menar vi, gjorde det möjligt för betraktaren av Androstolen att tolka den i relation till de idéer, normer och värderingar som projektgruppen ansåg vara viktiga att materialisera och arbeta med.

Teoretiska utgångspunkter – actor-network theory

Artikelns teoretiska utgångspunkter och begrepp har sin hemvist i forskningsansatsen actor-network theory (ANT). Företrädare för ANT menar att samhället är något som måste konstrueras och upprätthållas hela tiden. Den centrala tankegången är att detta görs både av människor och icke-människor. Fysiska objekt kan inte förstås separerat från det sociala, det vill säga kultur, samhälle, vetenskap, politik och ekonomi med mera (Callon 2001; Latour 2003). För att förstå samhälle och kultur måste dessa studeras som *nätverk* av förbindelser mellan människor och icke-människor (Latour och Callon 1986/1998; Latour 2005).

I ett ANT-perspektiv ses både människor och ting som aktörer. En aktör är ett:

> [...] element som skapar utrymme runt sig själv, gör andra element beroende av sig själv och översätter deras vilja till ett språk som är dess eget. En aktör gör förändringar i den uppsättning av beståndsdelar och begrepp som vanemässigt används för att beskriva den samhälleliga och naturliga världen (Latour och Callon 1981 i Latour 1998: 21).

Latour (2003) menar vidare att något är en aktör så länge den har effekt på någon annan aktör. Interaktionen mellan människor och icke-människor, till exempel artefakter, kan bidra till att (om)forma sociala relationer (Latour 1992). Inte bara människor är bärare av idéer, kunskap, värderingar och normer – dessa materialiseras exempelvis i texter, modeller eller byggnader (Czarniawska och Joerges 1995). Icke-människor som artefakter och teknik kan också bära och transportera interaktioner och handlingar som har ägt rum tidigare i historien. När någon undertecknar ett dokument, svarar i telefonen eller använder sin dator så mobiliseras ett stort antal andra handlingar utspridda i tid och rum (Latour 1996/1998).

Med begreppet *inskriptioner* beskriver Latour (2003) hur budskap genom en materialitet kan göras mer hållbara. Inskriptioner kan till exempel vara en skriven text, tabeller, diagram och foton (Latour 1995/1998; Latour 2003). Inskriptionen och representationen av ett fenomen (till exempel en vetenskaplig

artikel) är permanent och försvinner inte såsom talade ord och gester. Däremot kan inskriptionen jämföras, kombineras och utvecklas när den transporteras i tid och rum (Latour 1986, 1990). Således går det att konstatera att inskriptioner både föregås och följs av översättningar i form av långa transformationskedjor. Idéer, föremål och yrkanden och varor översätts, utvecklas och sprids i tid och rum genom kedjor av aktörer. Översättningar kan skrivas in i olika medium, till exempel texter, tekniska objekt eller förkroppsligade färdigheter. Aktörerna som deltar i dessa översättningskedjor kan handla på många olika sätt. I översättningsprocessen kan de modifiera, lägga till och dra ifrån utifrån egna syften och symbolerna förändras när de går från aktör till aktör. Det sker alltså en fortlöpande omvandling av symboler (Latour 1986/1998).

Feministisk kritik har riktats mot ANT. Olika forskare diskuterar att de främsta företrädarna för ANT misslyckats med att integrera frågor om genus i sitt teoretiska ramverk (Wajcman 1991; Cockburn 1992; Lagesen 2012). Lagesen (2012) menar att relativt få feminister har försökt att använda ANT för att utforska vilken betydelse olika sätt att relatera till teknologier har för hur kön görs (jämför West och Zimmerman 1987). Hon anser att ANT erbjuder intressanta möjligheter till att tolka både genus och teknik som heterogena och formbara objekt. Mer specifikt pekar Lagesen (2012) på att ANT kan användas för att förstå teknikens roll i görandet av kön.

> Leaning on ANT, we may claim that doing gender is an on-going movement where associations with bodies, norms, knowledge, interpretations, identities, technologies, and so on, are made and unmade in complex ways. Thus, gender is fluid and flexible because new associations are established, while old ones are dissolved (Lagesen 2012: 444).

När nya objekt kommer in i våra liv så skapas nya relationer till både människor och icke-människor. Införandet av nya rutiner i en verksamhet kan till exempel skapa en osäkerhet hos människor. Denna osäkerhet kan mynna ut i ett motstånd och strävan efter stabilitet eller en acceptans för förändringen. Våra sätt att göra kön kan också förändras när nya objekt introduceras (Lagesen 2012). Hur görandet av kön förändras är naturligtvis en empirisk fråga och inte minst en fråga som delvis tangeras i föreliggande artikel. Artikelns frågeställningar handlar om hur HCH:s medarbetare tolkar Androstolen och särskilt vilken betydelse den har för föreställningar om genus, jämställdhet i relation till hälsoteknik. Genom de begrepp vi valt att lyfta fram, inkluderat delar av den feministiska kritiken mot ANT, kan vi resonera kring om och hur Androstolen – som ett nytt "ting/objekt" i HCH:s verksamhet och miljö – uppträder som

en aktör enligt medarbetarna och vilka transformationskedjor, översättningar och föreställningar om genus och jämställdhet den tenderar att leda till. Likaså kan vi diskutera betydelsen av Androstolen som en inskription i relation till andra inskriptioner (bilder, vetenskapliga texter, PowerPoint-presentationer med mera) som ofta används som underlag i utbildningssammanhang för att diskutera genus- och jämställdhetsfrågor.

Den ifrågasätter saker hela tiden

"Kanske medvetenheten är större än kunskapen" svarar Stefan ödmjukt på frågan om hans kunskaper kring genus- och jämställdhetsfrågor. Han säger sig inte ha några djupare kunskaper som är grundade i exempelvis formella universitets- och högskoleutbildningar men upplever att han har en grundläggande förståelse för vad genus- och jämställdhetsfrågor kan handla om. Denna bakgrund och förhållningssätt delas av de övriga intervjupersonerna. Flera berättar om hur de har utvecklat sina kunskaper genom HCH:s egna satsningar kring genus och jämställdhet som bestått av grundläggande föreläsningar och diskussioner om genus samt mer specifikt om innovation, hälsa och teknik ur ett genusperspektiv. Men utifrån intervjupersonernas resonemang kring dessa, blir det tydligt att de framförallt har bidragit till ökade kunskaper om hur könsstrukturer ser ut i samhället i stort. I intervjuerna ges inget exempel på hur den egna kunskapen kring genus- och jämställdhetsfrågor, genom både tidigare erfarenheter men också genom de kunskapshöjande insatser som HCH arbetat med, har påverkat och utvecklat synen på verksamheten och den roll och de arbetsuppgifter man själv har i denna. Detta trots att insatserna behandlade de områden – hälsoteknik och innovation ur ett genusperspektiv – som är HCH:s fokus. När vi i intervjuerna kommer in på Androstolen så beskrivs den synliggöra något som är svårt att förmedla i texter och teorier. Akademiska texter, PowerPoint-presentationer eller statistik som visar den könsuppdelade arbetsmarknaden upplevs överlag inte så tillgängliga och handgripliga. Göran diskuterar vad det betyder att istället få se och uppleva något snarare än att bara föreställa sig vad siffror och text kan betyda.

> Ett av jämställdhetens problem är väl att det, liksom, är så generellt och utsmetat […] Det finns mycket statistik och man kan läsa hur mycket som helst […] När det blir så handgripligt och påtagligt så stannar man nog upp lite på ett annat sätt än när man liksom bara ägnar sig åt det här mer akademiska och statistiska. Jag tror att… jag är en ganska konkret människa och för mig är den typen av kunskaper alltid positiva när man liksom får känna och se och uppleva så, på ett annat sätt än att bara föreställa sig (Göran).

Det är en uppfattning som samtliga intervjupersoner delar, att man uppskattar det handgripliga och konkreta som man uttrycker att Androstolen bidrar med. Det finns också en samstämmighet i att Androstolen har ökat diskussionerna såväl runt kaffebordet som vid skrivbordet när det gäller vad genusperspektiv på hälsoteknik kan och bör innebära i praktiken. Att den inte är en ”färdig” produkt ser flera av intervjupersonerna som det viktigaste bidraget. Det gör, anser exempelvis Johan, att den väcker så olika frågor, vilket en färdig lösning på ett problem aldrig hade gjort. En av intervjupersonerna menar att Androstolen tydliggör genusperspektivets relevans för att kunna utveckla produkter ur ett patientnära perspektiv. Några andra av intervjupersonerna framhåller att Androstolen handlar om frågor om makt, vems behov som får företräde vid produktutveckling och varför vissa (utvecklings)frågor inom hälso- och sjukvården inte prioriteras medan andra gör det. Monica beskriver att Androstolen framförallt har:

> […] ökat mitt reflekterande sinne, när det kommer till att designa projekt inom hälsoteknikområdet, eller det vi gör dagligdags på något sätt. Den står här [i verksamhetens lokal] och den gör en påmind om att tänka på genusperspektivet i de flesta, alla sammanhang […] framförallt på det vi gör här på jobbet (Monica).

Den fysiska uppenbarelsen av något som gestaltar problem och behov anses bidra till både nya infallsvinklar på frågor om genus och jämställdhet generellt samt att de specifika problem som åskådliggörs blir mer begripliga och påtagliga. Att se och känna på det rostfria stålet, pappersrullen och skålarna för benen på Androstolen och att uttrycka känslor på ett fysiskt sätt anses förmedla så mycket mer än vad som är möjligt att förmedla genom till exempel en skriftlig rapport eller en 3D-visualisering på en datorskärm. För Anton har Androstolen, som han uttrycker det, “synliggjort osynliga normer”. När man ser och känner på faktiska saker menar han att det blir lättare att förstå hur något är just nu och framförallt hur något borde vara. Flera av intervjupersonerna menar också att de nu ser på gynekologstolen på ett nytt sätt och att Androstolen även väckt frågor kring andrologin och tillgången till specialistvård för män. Tankegångar som de menar att de tidigare inte haft.

> Jag har ju funderat mycket kring Androstolens motsvarighet i verkliga livet, alltså gynstolen. Och hur det kan vara möjligt att man arbetar så, 2013 (Göran).

Androstolen kommunicerar att både kvinnor och män ofta tar saker för givet. Fastän vi är ett modernt och upplyst kunskapssamhälle på många sätt så

är vi ändå, enligt en intervjuperson, "statiska" i våra tankesätt. Androstolen bedöms ha potential att bryta detta statiska tänkande även i andra miljöer än Hälsoteknikcentrum.

> Och i vården tror jag ju att den skulle göra sig. […] Jag tror att den skulle göra någonting med de människorna som är i den miljön. […] En läkare skulle kunna tänka, "hur ser jag på mina patienter?". En patient skulle kunna tänka "vad har jag för eget ansvar för det jag utsätts för i denna situationen?". En chef skulle kunna tänka "vad ger jag mina medarbetare för möjligheter?" (Pernilla)

Androstolen har övervägande mottagits med nyfikenhet, intresse och engagemang bland medarbetarna på HCH. Dock finns det enstaka motröster som framförallt lyftes initialt. Rickard berättar om sin upplevelse av Androstolen:

> Varför ska man göra den snygg? Den är ju dålig. Det är ju bättre att göra den riktigt grotesk., det är ju det den är. […] Varför ska vi också få det dåligt? Jag menar om kvinnor har det dåligt så är det väl inte rätt väg att gå att göra det dåligt för oss [män] också?

De kritiska röster som höjs mot Androstolen menar att den som prototyp inte löser några problem eller behov och värdet av den ifrågasätts därför. Det finns en förståelse för den problematik som Androstolen adresserar men om man vill komma framåt när det gäller de områden som Androstolen aktualiserar så borde fokus legat på att "göra något bra" och istället ta fram just lösningar på problem.

Sammanfattningsvis upplevs Androstolen kunna bidra till att synliggöra vad frågor om genus och jämställdhet kan handla om i den särskilda kontext – Hälsoteknikcentrum Halland – där den tagits fram. Det betyder däremot inte att den ger några entydiga eller enkla svar på vad som behöver förändras eller vad som blir nästa steg efter att prototypen tagits fram och presenterats för verksamhetens medarbetare. Tvärtom förefaller Androstolen, enligt intervjupersonerna, öppna upp för en rad olika tolkningar och betydelser. Något som framhålls som intressant med Androstolen är att det över tid just går att hitta fler dimensioner i den, det vill säga olika tolkningar kan göras av vad den betyder.

> […] det är det som är så roligt med den, den ifrågasätter saker hela tiden. Den väcker reaktioner hos människor där man inte trodde den skulle väcka något […] Den är genialisk på det sättet att den kan tolkas på så många sätt (Johan).

Utifrån ovanstående beskrivning kan vi se att Androstolen som artefakt inte är passiv. Den uppträder som en aktör och inskription med särskilda effekter på andra aktörer (jämför Latour 1992, 2003). Som Latour (1986, 1990) diskuterar så kan en inskription som transporteras i tid och rum jämföras, kombineras och utvecklas av de aktörer som tar del av inskriptionen. HCH:s medarbetare ger en bild av att Androstolen väckt frågor, funderingar och insikter som andra typer av aktörer och inskriptioner (föreläsningar, statistik, vetenskapliga artiklar med mera) inte verkar göra i lika hög grad. De idéer, normer och värderingar som materialiserats genom Androstolen (jämför Czarniawska och Joerges 1995) har inte bara hjälpt till att konkretisera frågor som rör de specifika områdena andrologi och gynekologi utan även genus- och jämställdhetsfrågor kopplat till hälsoteknik i vidare bemärkelse. Den upplevs synliggöra det osynliga och saker vi tar för givet. Men den har också varit föremål för kritiska röster som handlar om varför man inte tagit fram en "färdig" produkt och något som är "bra" istället. När det gäller alla former av jämställdhetsarbete menar vi att motröster liksom dessa är mycket viktiga att belysa. Som Wahl et al (2011) diskuterar så är det i motstånd och motsägelser också möjligheter till förändring kan visa sig. Olika uppfattningar om varför jämställdhet är (o)viktigt kan utgöra en ingång till att skapa en gemensam grund för jämställdhetsarbetet. I vårt fall har motrösterna lett till funderingar om vilket värde prototyper har i en organisations jämställdhetsarbete i relation till om en färdig produkt presenterats istället. Som tidigare nämndes så används prototyper inom kritisk design som ett sätt att gestalta kritik och utmana normer, något som vi finner mycket centralt inom jämställdhetsarbete. Utifrån beskrivningen ovan har vi sett att Androstolen (som prototyp och "icke-färdig" produkt) överlag har haft stor betydelse för medarbetarna då den, enligt dem, har bidragit till att göra genus- och jämställdhetsfrågor mer handgripliga och synliggjort normer och frågeställningar som andra inskriptioner har svårt att synliggöra. Hade en färdig produkt presenterats är det vår bedömning att det normkritiska och tankeväckande inslaget inte varit så framträdande. Som nästa del i artikeln visar bedöms Androstolen ha störst potential att verka som en kraftfull och provocerande aktör om den dessutom ingår i ett nätverk med inskriptioner som just dessa.

Provokation med inramning

När vi i intervjun bad intervjupersonerna fritt reflektera kring Androstolen förekommer ordet "provocerande" vid ett flertal tillfällen. Ett ord som ges negativa men framförallt positiva konnotationer. Någon uttryckte en oro för att Androstolen skulle uppfattas som *för* provocerande och att detta skulle kunna ge negativ uppmärksamhet för HCH:s del, medan exempelvis Johan resonerar kring provokation i mer positiv bemärkelse, som nödvändigt för att förstå ett problem eller ett utvecklingsområde utifrån ett genusperspektiv.

> Jag tror det är nödvändigt med den här typen av fysiska saker för att pro-

> vocera och ställa saker på sin spets. Det är då du fattar, det är då det går in. Det blir väldigt tydligt.

Att Androstolen ställer "saker på sin spets" instämmer fler av intervjupersonerna i. Göran menar att den kan beskrivas som "en höjning av tonläget" och att den är provocerande på ett "jobbigt" men bra sätt:

> Det är ju att den är provocerande, den sätter saker på sin spets, som lyfter jämställdhetsfrågan till en nivå där jag tror många börjar tycka att det blir lite jobbigt.

Att fortsätta arbeta utifrån ett tydligt genusperspektiv och med prototyper beskrivs av flera som nödvändigt för verksamheten då Androstolen både belyser problem, väcker intresse, frågeställningar och ifrågasättanden som kan leda till förändring.

Det krävs dock, menar flera, en viss inramning av Androstolen både vad gäller historia och sammanhang för att man ska "förstå" den. Historiska och samtida skildringar, tidigare forskning och de empiriska undersökningar kring gynekologi och andrologi som föregick Androstolen lyfter medarbetarna på Hälsoteknikcentrum som viktiga att få ta del av. Det behövs, poängterar en av intervjupersonerna, *"material runtomkring den"*. Eller som Jasmine uttrycker det:

> Hur man bygger upp bakgrunden med gynekologin till att övergå till andrologin och om vi hade accepterat samma tillvägagångssätt på män, det gör att man fattar.

Även Pernilla menar att det var historierna kring gynekologin och andrologin i kombination med själva processen bakom Androstolen – det vill säga projektgruppens metoder och tillvägagångssätt – som fick bitarna att falla på plats:

> […] jag tycker däremot att hela processen och arbetsupplägget och de frågeställningar man fångar, jag tycker att det är en historia som är värd att berätta. Där stolen blir som sista sidan i en sagobok. Det tycker jag berör, ur många frågeställningar.

Vissa anser att Androstolen gjorde och gör störst intryck när den presenteras tillsammans med en skiss som illustrerar positionen i stolen. Både Johan och Pernilla beskriver att det är just den bilden som väcker starka reaktioner hos dem, kanske mer än själva stolen.

Uppskattningen av Androstolen ligger framförallt i att den på en och samma gång väcker frågor, synliggör och ger ett visuellt uttryck för problem, eftersatta behov och nödvändiga förändringar utifrån både *kvinnors* och *mäns* perspektiv.

> […] om man vill göra skillnader så är det så här man måste tänka kring en frågeställning. Man måste kunna vända på den i olika perspektiv och då tycker jag att man träffar väldigt rätt kring den här produkten eftersom den belyser både män och kvinnor. Inte svart eller vitt (Pernilla).

Sonja instämmer i Pernillas resonemang och betonar vikten av att ständigt utmana rådande maktrelationer och att ett fysiskt ting kan bidra till detta.

> […] ja, just det här [jämställdhet] måste man tala om alltid, för annars faller det liksom utanför. Alltså jag kan förstå män att de inte vill dela med sig av makten därför det är väldigt skönt och härligt att ha den makten och då kanske man inte vill dela med sig och då måste man hela tiden vara med och jobba för det, annars blir det ingen förändring. Så att det behövs alltid. Det behövs såna här som Androstolen för att det ska bli lite klart för män kanske att ”jaha det är en sån stol som ni alltid får ligga i, ni kvinnor” (Sonja).

Sammanfattningsvis går det i Latours (2003) mening att tolka Androstolen som en aktör som kan påverka andra aktörer genom att den synliggör och väcker frågor om hälsoteknik utifrån ett genusperspektiv. Den kritiska designen i Androstolen upplevs som provocerande, framförallt i en positiv bemärkelse, då den bland annat utmanar föreställningar, normer och de (makt)relationer vi tar för givna (jämför Dunne och Raby 2001; Dunne 2006). Som vi tidigare konstaterat verkar Androstolen också uppträda som en aktör som har delvis andra förutsättningar att bidra

till verksamhetsnära funderingar kring genus än traditionella kunskapshöjande insatser som exempelvis föreläsningar har. Särskilt om Androstolen, för att tala med Latour och Callon (1981/1998), ingår i ett nätverk av andra aktörer som kan vara både människor och icke-människor. Intervjupersonerna framhåller bland annat att skissbilden av positionen i Androstolen och annat informationsmaterial gjort att den upplevs som en tillgänglig ”kunskapskälla” som provocerar, väcker intresse och frågor. Likaså har det varit väsentligt att få ta del av presentationerna om historiska och nutida skildringar av gynekologi och andrologi, tidigare forskning, teoretiska infallsvinklar på underlivsundersökningar och de empiriska undersökningar som genomfördes före Androstolen togs fram. Projektgruppens metoder och tillvägagångssätt som föregick Androstolen uppfattas också som intressanta och viktiga pusselbitar. Med stöd av andra aktörer bildas ett nätverk kring Androstolen som förefaller att ge förutsättningar för reflektion och konkretion av vad ett genusperspektiv inom framförallt det egna verksamhetsområdet kan betyda och varför perspektivet är centralt i HCH:s verksamhet. Den typ av inskriptioner och aktörer (texter, PowerPoint-presentationer, teorier med mera) som intervjupersonerna i det föregående avsnittet, “Den ifrågasätter saker hela tiden”, såg som tämligen svåra att ta till sig och som otillgängliga upplevs tillsammans med Androstolen som givande och centrala. Förutsättningen är dock att de just presenteras och diskuteras i kombination med ett fysiskt ting.

Att synliggöra det osynliga

Artikelns syfte har varit att studera och resonera kring vilken betydelse det har att inkludera en prototyp, ett ting, i en verksamhets jämställdhetsarbete. Särskilt fokus har legat på om och i sådana fall hur ett en prototyp kan påverka föreställningar om genus och jämställdhet i relation till det egna verksamhetsområdet. Med HCH som empiriskt exempel och utifrån intervjupersonernas utsagor och tolkningar kan vi konstatera att Androstolen, som prototyp, kan fungera som en central aktör för att konkretisera vad ett genusperspektiv kan innebära i relation till det specifika området hälsoteknik. HCH:s medarbetare ger med andra ord en bild av att Androstolen har haft en stor betydelse för hur de tänker kring genus och jämställdhet i förhållande till den egna verksamheten. Deras berättelser vittnar om att ett ting, i vilket särskilda idéer, kunskaper, erfarenheter och värderingar materialiseras, kan ge upphov till mer verksamhetsnära funderingar om genus och jämställdhet än vad exempelvis olika typer av utbildningsmaterial såsom föreläsningar, statistik, teorier och vetenskapliga artiklar tenderar att göra. Särskilt kraftfull som aktör förefaller Androstolen vara om den presenteras och diskuteras med stöd i just mer traditionella typer av utbildningsmaterial. Denna kombination har medfört att frågor om genus och jämställdhet upplevs som mer

handgripliga och tillgängliga än tidigare och överlag ser man det finns ett fortsatt värde i att integrera frågorna och perspektiven i den egna verksamheten. Latour (2003) menar att budskap genom en materialitet, det vill säga en inskription, är mer hållbara än talade ord och gester. Artikelns resultat pekar på att en inskription såsom ett ting, som aktiverar fler sinnen ("Att *se* och *känna* på det rostfria stålet…"), möjligen har andra förutsättningar än exempelvis en skriven text när det gäller att bidra till att göra genus- och jämställdhetsperspektiv mer hållbara. Detta då tinget fysiskt finns i verksamheten. Som någon uttryckt det så har Androstolen gett ett reflekterande sinne och att bara *se* den i lokalen påminner om vikten av att tänka på det som görs i den egna verksamheten utifrån ett genusperspektiv.

Naturligtvis är det fler förutsättningar än ett ting som krävs för att göra ett jämställdhetsarbete långsiktigt hållbart. Vad de långsiktiga effekterna av HCH:s jämställdhetsarbete och arbete med Androstolen kommer att resultera i är för tidigt att uttala sig om. Vi menar dock att ett viktigt steg i alla former av jämställdhetsarbete är att överbrygga det avstånd som ofta upplevs mellan genusvetenskapliga kunskaper, frågeställningar och teorier och den egna verksamheten. I det här avseendet verkar kritisk design och prototyper kunna utgöra en brygga mellan teori och praktik. En kontextbunden prototyp med en kritisk design kan, som vi har sett, bidra till att problematisera normer och värderingar i relation till den egna verksamheten och synliggöra det osynliga. Detta pekar på att fortsatt forskning om tingens betydelse i jämställdhetsarbete är ytterst angelägen.

Referenser

Bryman, Alan (2002) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Callon, Michel (2001) "Actor Network Theory", *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences.* Oxford: Elsevier Science Ltd.

Cockburn, Cynthia (1992) "The Circuit of Technology: Gender, Identity and Power", Silverstone, Roger och Hirsch, Eric (red) *Consuming Technologies: Media and Information in Domestic Spaces*. London: Routledge.

Collins, Harry M. (1988) "Public Experiments and Displays of Virtuosity: The Core-Set Revisited", *Social Studies of Science* 18(4): 725-48.

Czarniawska, Barbara och Joerges, Bernward (1995) "Winds of Organizational Change. How Ideas Translate into Objects and Actions", Bacharach, Samuel, B., Gagliardi, Pasquale och Mundell, Bryan (red) *Research in the Sociology of Organizations*. Greenwich: JAI Press.

Dunne, Anthony (2006*) Hertzian Tales: Electronic Products, Aesthetic Experience, and Critical Design.* Cambridge, MA: MIT Press.

Dunne, Anthony och Raby, Fiona (2001) *Design Noir: The Secret Life of Electronic Objects.* Basel: Birkhäuser Press.

Ehrnberger, Karin, Räsänen, Minna och Ilstedt, Sara (2012) ”Visualising Gender Norms in Design: Meet the Mega Hurricane Mixer and the Drill Dolphia”, *International Journal of Design* 6(3): 85-98.

Esseveld, Johanna (2008) ”Reflexivitet, kvalitativ forskning och samhällsvetenskap”, Sjöberg, Karin och Wästerfors, David (red) *Uppdrag forskning*. Malmö: Liber.

Ewertsson, Lena (2010) ”Is Seeing Believing? The Experimental Production of Technical Standards for HDTV”, *East Asian Science, Technology and Society: An International Journal* 4(3): 383-418.

Forsberg, Gunnel (2005) ”Horisontella mål blir moln vid horisonten: om jämställdhetsintegrering i regionalpolitiken”, Forsberg, Gunnel och Grenholm, Cristina (red) *...och likväl rör det sig: genusrelationer i förändring.* Karlstad: Karlstad University Press.

Fürst Hörte, Gunilla (2009) *Behovet av genusperspektiv – om innovation, hållbar tillväxt och jämställdhet.* Vinnova rapport VR 2009:16. http://www.vinnova.se/upload/EPiStorePDF/vr-09-16.pdf [4 april 2014].

Fürst Hörte, Gunilla och Isaksson, Anna (2007) *Jämställdhetssatsningar. I korsningen mellan genusteori och förändringsarbete*. Rapport 2. NTG Jämställdhet ARGUS. [4 april 2014].

Gonäs, Lena, Lindgren Gerd och Bildt, Carina (red) (2001) *Könssegregering i arbetslivet.* Stockholm: Arbetslivsinstitutet.

Gooding, David, Pinch, Trevor och Schaffer, Simon (1989) *The Uses of Experiment: Studies in the Natural Sciences.* Cambridge: Cambridge University Press.

Greed, Clara (2005) ”Overcoming the Factors Inhibiting the Mainstreaming of Gender into Spatial Planning Policy in the United Kingdom”, *Urban Studies* 42(4): 719-749.

Houde, Stephanie och Hill, Charles (1997) ”What do Prototypes Prototype?”, Helander, Martin G., Landauaer, Thomas K. och Prabhu, Prasad V. (red) *Handbook of Human-Computer Interaction*. Amsterdam: Elsevier Science.

Hultman, Kristina (2013) *Strategiskt jämställdhetsarbete. Lärdomar från en utbildningssatsning*. Sveriges Kommuner och Landsting. http://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/7164-932-4.pdf [4 april 2014].

Höök, Pia (2003) ”Jämställdhet på hög nivå”, SOU 2003:16 *Mansdominans i förändring om ledningsgrupper och styrelser.* [4 april 2014].

Ilstedt, Sara och Wangel, Josefin (2013) ”Designing Sustainable Futures”, *Nordes 2013: Experiments in Design Research* (5): 218-227. www.nordes.org [17 april 2014].

Isaksson, Anna (2010) *Att utmana förändringens gränser. En studie om förändringsarbete, partnerskap och kön med Equal-programmet som exempel*. Lund: Lunds universitet.

Jordansson, Birgitta (2005) ”Jämställdhet och genusforskning”, bilaga till SOU 2005:66 *Makt att forma samhället och sitt eget liv – jämställdhetspolitiken mot nya mål.* http://www.regeringen.se/content/1/c6/04/79/13/7c37d086.pdf [4 april 2014].

Lagesen, Vivian Anette (2012) ”Reassembling Gender: Actor-Network Theory (ANT) and the Making of the Technology in Gender”, *Social Studies of Science* 42(3): 442-448.

Latour, Bruno (1986) “Visualization and Cognition: Thinking with Eyes and Hands”, Kuklick, Henrika (red) *Knowledge and Society: Studies in the Sociology of Culture. Past and Present.* London: Jai Press.

Latour, Bruno (1986/1998) ”Förbindelsens makt”, Latour, Bruno, *Artefaktens återkomst. Ett möte mellan organisationsteori och tingens sociologi.* Stockholm: Nerenius & Santérus.

Latour, Bruno (1990) "Drawing Things Together", Lynch, Michael och Woolgar, Steve (red) *Representation in Scientific Practice*. Cambridge: MA: MIT Press.

Latour, Bruno (1992) "Where Are the Missing Masses? The Sociology of a Few Mundane Artifacts", Bijker, Wibe E. och Law, John (red) *Shaping Technology / Building Society: Studies in Sociotechnical Change.* Cambridge, MA: MIT Press.

Latour, Bruno (1995/1998) "'Pedofilén' i Boa Vista: ett foto-filosofiskt montage", Latour, Bruno *Artefaktens återkomst. Ett möte mellan organisationsteori och tingens sociologi*. Stockholm: Nerenius & Santérus.

Latour, Bruno (1996/1998) "Kan vetenskapssociologi lära organisationsteori någonting?", Latour, Bruno *Artefaktens återkomst. Ett möte mellan organisationsteori och tingens sociologi*. Stockholm: Nerenius & Santérus.

Latour, Bruno (1998) *Artefaktens återkomst. Ett möte mellan organisationsteori och tingens sociologi*. Stockholm: Nerenius & Santérus

Latour, Bruno (2003) *Science in Action: How to Follow Scientists and Engineers Through Society.* Cambridge, MA: Harvard University Press.

Latour, Bruno (2005) *Reassembling the Social. An Introduction to Actor-Network-Theory.* Oxford: Oxford University Press.

Latour, Bruno och Callon, Michel (1981/1998) "Den store Leviatan isärskruvad: hur aktörer makrostrukturerar verkligheten och hur sociologer hjälper dem att göra det", Latour, Bruno *Artefaktens återkomst. Ett möte mellan organisationsteori och tingens sociologi.* Stockholm: Nerenius & Santérus.

Meyerson Debra E. och Kolb, Deborah M. (2000) "Moving Out of the 'Armchair': Developing a Framework to Bridge the Gap Between Feminist Theory and Practice", *Organization* 7(4): 553-571.

Norrbin, Camilla och Olsson, Annika (2010) *Forskning saknas. En kunskapsöversikt över forskningsfältet jämställdhetsintegrering.* Nationella sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs universitet. http://jamda.ub.gu.se/bitstream/1/479/1/Jami-rapport-2010_3-1318900.pdf [4 april 2014].

Prügl, Elisabeth (2006) "Gender and European Union Politics", Jørgensen, Knud Erik, Pollack, Mark A. och Rosamond, Ben (red) *Handbook of European Union Politics*. London: Sage Publications.

Ryen, Anne (2004) *Kvalitativ intervju – från vetenskapsteori till fältstudier.* Malmö: Liber.

Schön, Donald A. (1983) *The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action*. New York: Basic Books.

Shapin, Steven (1984) "Pump and Circumstance: Robert Boyle's Literary Technology", *Social Studies of Science* 14(4): 481-520.

Simakova, Elena (2010) "'Theatre of the Proof': Product Launch and Technology Demonstrations as Corporate Practices", *Social Studies of Science* 40(4): 549-576.

Smith, Wally (2009) "Theatre of Use: A Frame Analysis of Information Technology Demonstrations", *Social Studies of Science* 39(3): 449-480.

Spets, Helena (2012) "Power, Resistance and Gender Equality Work", Lindholm, Kristina (red) *Gender Mainstreaming in Public Sector Organisations. Policy Implications and Practical Applications*. Lund: Studentlitteratur.

Sterner, Gunilla och Biller, Helene (2007) *Gender Mainstreaming in the EU Member States. Progress, Obstacles and Experiences at Governmental Level*. Stockholm: Regeringskansliet.

Wahl, Anna, Holgersson, Charlotte, Höök, Pia och Linghag, Sophie (2011) *Det ordnar sig. Teorier om organisation och kön.* Lund: Studentlitteratur.

Wajcman, Judy (1991) *Feminism Confronts Technology*. Oxford: Polity Press.

West, Candace och Zimmerman, Don H. (1987) "Doing Gender", *Gender & Society* 1(2): 125-151.

Woodward, Alison (2008) "European Gender Mainstreaming: Promises and Pitfalls of Transformative Policy", *Review of Policy Research* 20(1): 65-88.

Nyckelord

Jämställdhetsarbete, kritisk design, prototyp, Androstolen, inskription.

Anna Isaksson
Högskolan i Halmstad
Box 823
301 18 Halmstad
E-post: anna.isaksson@hh.se

Emma Börjesson
Högskolan i Halmstad
Box 823
301 18 Halmstad
E-post: emma.borjesson@hh.se

Karin Ehrnberger
Kungliga Tekniska högskolan
Lindstedtsvägen 5
100 44 Stockholm
E-post: karineh@md.kth.se